

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor práce: Bc. Benard Kalný

Název práce: Spolupráce aktérů v oblasti mimoškolního vzdělání rozvíjející aspirace žáků z lokalit ohrožených sociálním vyloučením

Obor: Katedra řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích FHS UK

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Šafr, PhD.

Oponent práce: PhDr. Olga Šmídová, PhD.

Rok obhajoby: 2012, KŘS FHS UK

Práce se zabývá vzdělanostní aspirací či motivací dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí, zejména romských dětí na několika základních školách v Plzni a vzdělanostními aspiracemi těchto žáků. Vychází ze studia situace v městě Plzeň, konkrétně na některých "spádových školách", které žáci ze sociálně vyloučených lokalit, resp. znevýhodněných rodin, navštěvují. Autor studuje především zajištění podmínek pro koordinaci a kooperaci různých organizací (škol, obcí, NGO) a spolupráci jejich pracovníků, jejich zaangažovanost na zvýšení vzdělanostně-profesních aspirací a obecně zlepšení úrovně školního vzdělání zejména romských dětí ze sociálně vyloučeného prostředí. Na základě reflexe výsledků výzkumu v plzeňských základních školách zhodnotil ty bariéry a dysfunkce organizace mimo/školního vzdělávání těchto dětí s výrazným sociálním handicapem, které spočívají mimo jiné v nedostatečné koordinovanosti a spolupráci subjektů, které se na výchově a vzdělávání, ať školním či mimoškolním evidentně podílejí. Za touto nekoordinovaností a neefektivností měřenou hlavně školními výkony však, jak autor uvádí, stojí i odlišné zájmy a rozdílná angažovanost výchovně-vzdělávacích subjektů, institučních anebo lidských aktérů.

Práce vymezuje sociálně-politický rámec, popisuje normativní vymezení cílů a prostředků politik začleňování sociálně znevýhodněných dětí a mládeže ohrožené vyloučením, prezentuje klíčové teoretické koncepty, jako je sociální vyloučení, sociální znevýhodnění, etnikum (romské) a také přehledně shrnuje výsledky empirických výzkumů na dané téma, na které sám navazuje. Další rozsáhlá část seznamuje čtenáře velmi podrobně s výsledky vlastního rozsáhlého výzkumu, jak kvantitativního a kvalitativního a také využívá analýzy organizačních dokumentů. Práce vyúsťuje do návrhu organizační změny spolupráce, který se týká zejména organizační struktury kooperace mezi plzeňskými organizacemi, které se na výchově a vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí aktivně podílejí. Využívá inspirace krnovským příkladem dobré

praxe, kde spolupráce NGO (NNO), školy a obce a dalších subjektů funguje dobře a přináší dobré výsledky.

Diplomová práce je založena na původním výzkumu, dotýká se vysoce aktuálního, oborově naprosto relevantního tématu, které není dosud příliš zpracováno – sólování poskytovatelů sociálních služeb, jejich nedostatečné kooperace, koordinace, která má za důsledek tříštění sil a oslabení efektivity. Diplomová práce je precizně zpracována. První část je sice píše rešeršní, kompilační, autor v ní shrnuje poznatky o dané oblasti a nepřiklání se k žádnému z teoretických rámců, ve kterém by roli školy (a dalších organizací) v procesech sociální exkluze, marginalizace atd. uchoopil, a ke kterému by mohl poznatky z výzkumu v závěru vztáhnout. Mezi přehledovou, empirickou a praktickou částí je přesto logický a plynulý přechod.

Cíl svého výzkumu definuje autor jasně, stejně jako cíl práce - diagnostikovat problémy a potíže a navrhnout praktické řešení s využitím implementace jinde odpilotované a osvědčené best practice. Vytčený cíl odkazuje na sympatickou angažovanost a současně na snahu založit návrh organizační změny (resp. změny organizačních procesů) na zevrubné (evidence based) a informačně podložené diagnostice a na studiu případu nedobře fungující a neefektivní spolupráce vzdělávacích subjektů v Plzni. Potud laudatio.

Ačkoliv autor shromáždil mnoho dat, postupoval metodicky a přestože jsou jeho závěry podložené, mám k jeho interpretaci jisté výhrady. Jedna se týká zdůraznění „vzdělanostních aspirací“, jako kdyby představovaly hlavního předmětu výzkumu, i když tyto aspirace v sociologickém smyslu jsou jen jednou a ne nejpodstatnější součástí studovaného předmětu možnosti zlepšení vzdělávání a výchovy znevýhodněných dětí, zejména dětí z odlišného etnokulturního prostředí. Hlavní předmět výzkumu podle mně představuje organizace změn zlepšení kvality vzdělávání a probuzení zájmu o ně ze strany těch organizací a institucí, které se na něm podílejí. Zabývá se obsahem jejich zájmů, definic problémové situace (představ o tom, v čem je problém), situaci kterou by měly řešit, jejich názorů na to, proč a jak ji řešit a zda a jak v tomto postupovat (společně) etc. To je naprosto v pořádku, jen by to mělo být vytknuto před závorku, takto čtenář dlouho tápe o čem práce je, a k čemu autor směřuje.

Vzdělá(vá)ní, jehož konceptualizace mi chybí, neboť jeho význam není samozřejmý, autor zužuje na školní (ač formálně mimoškolní, má jediný cíl, pomoci zlepšit školní úspěšnost a zajistit další postup žáků školskou soustavou). Dále však problém poněkud redukuje na téma „vzdělanostních aspirací“, což je podle mého právě u této populace poněkud nestrategické. Ostatně sám reflektuje, že ambice těchto skupin jsou poněkud odlišné, ale to neznamená, že na nic neaspírají.

Politika výzkumu, který se snaží být pro-inkluzivní, sama vychází z mainstreamových parametrů formálního školního (českého) vzdělání, který, jak sám ukazuje, tato populace nesdílí a která ji nemotivuje využívat mobilitní kanál, kterým je česká školská soustava. Problém mám i s tím, že autor právem zpochybňuje politickou “korektnost” dosavadních šetření, která nezjišťovala etnicitu sociálně znevýhodněných, (nebo měřila jen oficiální “romskou národnost”, ke které se hlásí minimum Romů), sám tento údaj nezjišťuje a zaštiťuje se etickými důvody a ohledy. Jako strategii výzkumu to chápu, ale proč by to mělo být etické, tomu nerozumím. Také tichý souhlas autora s lidovým stereotypem, na kterém je kus pravdy v každém etniku, národu, kultuře, kde je rodina „základ státu“, že to vše co ovlivňuje zájem dětí o vzdělání „je v té romské rodině“, kde to vše (co je brzdí) děti pochytí, by stálo přinejmenším za reflexi. Řada multikulturních států s etnokulturními kořeny sociálně znevýhodněných žáků takový problém nemá.

S tím souvisí záměr navrhovaného opatření, nahradit, přebrat roli substituovat rodinu, nikoli ji “podpořit“, „pomoci“ se vzděláváním a kultivací sociálních kompetencí vyloučených rodin, zejména romských, což má i praktické konsekvence (např. jak se rodiče, které se podaří získat pro věc, kteří nebudou bránit dítěti v růstu a budou je chtít podpořit, dozvědí, jak si stojí ve škole, když doma nemají internet apod.?). Zdá se pak, že autor tuto politiku pominutí rodiny a její substituce sdílí stejně, jako sdílí i její lidové zdůvodnění, že s „těmito rodinami se nedá nic pořádit“. To je již však námět do rozpravy.

Kvalitativní i kvantitativní analýza je zevrubná, jde do hloubky, ale týká se to u kvalitativní části spíše obsahu, onoho CO říkají, nikoli JAK a slíbené analytické uzávorkování, zůstává na půli (či spíše ve čtvrtině) cesty.

Práce je opřena o dobře vybrané zdroje a širokou škálu dat i literatury. Formálně je na výši, autor důsledně pracuje s odkazovým a poznámkovým aparátem.

Diplomovou práci však poškozují enormní výskyt zkratk, z nichž některé autor sám zavádí, a jejich přemnožení snižuje silně komfort čtení na minimum. Pokud se autor chytá text předložit se záměrem prosadit řešení, nebo alespoň plzeňským aktérům poskytnout zpětnou vazbu, pak by bylo dobré s textem v tomto směru pracovat. Takto působí jako jakási směrnice, nepřátelsky.

Celkově jde o práci, která bezesporu splňuje požadavky na diplomovou práci kladenou, váhám mezi **hodnocením výborně a velmi dobře**. Ponechám to na obhajobě.

Otázka do diskuse: Jaké překážky a problémy se mohou při implementaci dobře fungující dobré praxe v Krnově, v případě jiného organizačního kontextu a sociální situace Plzně (plzeňských ZŠ, NGO a městských orgánů a komisí...) vyskytnout, s čím by bylo dobré při implementaci dále počítat?

Jak do implementace organizační změny intervenují představy a stereotypy učitelů a mnohých ostatních aktérů, kteří by se na změně měli angažovat. Jak se nimi pracovat?